

ÎNDRUMĂRI METODICE LA PREDAREA OPEREI LUI MIRCEA ELIADE ÎN ȘCOALĂ

Daniela GALAȚANU, profesoară,

Liceul Teoretic „George Meniuc”, mun. Chișinău

Rezumat. Acest articol prezintă un ansamblu de îndrumări metodice la predarea operei lui Mircea Eliade în școală. Actualitatea cercetării evidențiază studiul creației literare de tip fantastic, care cultivă elevilor gustul estetic și joacă un rol important în dezvoltarea imaginației și a creativității. Drept model relevant în acest scop se propune nuvela fantastică „La țigănci”. Analiza personajelor, simbolurilor și a stărilor postlecturale conduc spre realizarea obiectivului cercetării – aprecierea dezvoltării anumitor competențe la elevi prin studiul operei lui Mircea Eliade.

Abstract. This article presents a set of methodological guidelines for teaching Mircea Eliade's works in school. The actuality of the research highlights the study of fantastic literary creation, which cultivates students' aesthetic taste and plays an important role in the development of imagination and creativity. The fantastic short story „La țigănci” is proposed as a relevant model for this purpose. The analysis of the characters, symbols and post-reading states lead to the achievement of the research objective - the appreciation of the development of certain competencies at students by studying the works of Mircea Eliade.

Cuvinte-cheie: fantastic, realitate, sacru, profan, simbol.

Keywords: fantastic, reality, sacred, profane, symbol.

Mircea Eliade este un strălucit maestru în arta fantasticului. Cu toate acestea, opera fantastică a acestuia nu este predată în școală, cu excepția unor mențiuni ocazionale în manualele de limbă și literatură română.

În cadrul Curriculumului național [3] din 2019 pentru ciclul gimnazial, sunt recomandate pentru clasa a IX-a mai multe texte pentru studierea temelor literare *Călătorii/Lumi fantastice/Inițierea*, pentru care se alocă opt ore, dar printre textele recomandate nu se enumeră operele lui Mircea Eliade. Totuși, alte propuneri sunt lăsate la discreția profesorilor și autorilor de manuale. Astfel, conform *Manualului de limbă și literatură română pentru clasa a IX-a* [1, p. 176], Eliade este studiat la compartimentul *Adolescența*, unde sunt propuse fragmente de text din romanul *Memorii*, capitolul *Tentațiile unui tânăr miop*. În cadrul temei se oferă o scurtă informație despre scriitor, iar condiția uneia dintre sarcini presupune și cunoașterea operei fantastice a scriitorului: „În textele fantastice ale lui Mircea Eliade (*Șarpele*, *Noaptea de Sânziene*, *La țigănci* ș.a.), imaginația literară se inspiră din mitologia românească sau din cea orientală. Citiți unul din aceste texte și comentați radicala deosebire a acestor texte cu stilistica *Memoriilor*” [1, p.56].

În ciclul liceal curriculumul prevede studierea opțională a *Nuvelei fantastice/filozofice* în clasa a X-a [4], iar în *Manualul de limbă și literatură română pentru clasa a X-a* [2, p. 248] s-a optat în acest sens doar pentru nuvela fantastică eminesciană *Sărmanul Dionis*. În schimb, sunt propuse

sarcini ce presupun o cunoaștere prealabilă a tipologiei romanului românesc, cu informații pentru elevi despre romanele fantastice *Noaptea de Sânziene* și *Domnișoara Christina*.

Deci, autorii curriculumului nu înaintează nici o sugestie concretă cu privire la textele lui Mircea Eliade, nici autorii de manuale nu optează pentru opera acestuia în studierea nuvelei fantastice. Acest fapt însă nu compromite în nici un fel valoarea creației lui Mircea Eliade și impactul acesteia asupra cititorilor. Textele scriitorului sunt receptate cu aceeași comprehensiune și delectare precum cele eminesciene și se poate spera la o opțiune în favoarea fantasticului scriitorului în următoarele ediții de manuale.

În aceste condiții, recomandăm anumite îndrumări metodice potențiale la predarea operei lui Mircea Eliade în liceu, de exemplu în clasa a X-a în cadrul introducerii în *Nuvela fantastică/filozofică*. Interpretarea textului fantastic a lui Eliade în cadrul orelor de literatură ar constitui un adevărat demers complex. În primul rând, în procesul predării unei nuvele fantastice profesorul trebuie să inițieze elevii în „lumea fantasticului”, în cadrul speciei de nuvelă fantastică. Pe parcursul lecturii textului tematic, iar în cadrul creației lui Mircea Eliade relevantă ar fi opțiunea pentru nuvela *La țigănci*, elevii trebuie nu doar să se inițieze în această lume nouă, ghidați și orientați de profesor, dar și să identifice structura compozițională a unui astfel tip de nuvelă și să dezvăluie simbolismul și multitudinea de semnificații deduse din indiciile autorului. Evident, tangențele și analogiile simbolice cer în majoritatea cazurilor o cunoaștere prealabilă a miturilor, simbolurilor și legendelor din cele mai vechi timpuri. De aceea, la astfel de cerințe rolul profesorului în realizarea sensului din partea discipolilor este esențial.

Astfel, urmează să se realizeze în câteva etape valorificarea operei fantastice a lui Mircea Eliade pe parcursul demersului didactic. Etapa de pregătire a elevilor pentru receptarea și interpretarea textului presupune lectura anticipativă și individuală. Astfel, ora poate începe cu verificarea lucrului pentru acasă – rezumarea nuvelei. Textul este captivant și înțeles în mod direct la prima lectură, ceea ce nu va crea dificultăți în realizarea temei pentru acasă. Cu toate acestea, în cadrul orei elevii vor avea revelația unui simbolism conotativ complex, în caz că nu au ajuns la unele presupuneri anticipative lecției de analiză. Se va impune necesitatea recitirii în cadrul orei a unor secvențe, pentru a reanaliza detaliile și viziunile asupra celor înțelese, iar elevii vor veni cu propriile idei și deduceri.

În această ordine de idei, obiectivele etapei introductive ar fi următoarele:

- a) crearea climatului adecvat pentru receptarea și consolidarea cunoștințelor;
- b) verificarea temei pentru acasă (evaluarea gradului receptării inițiale și individuale a textului);
- c) stimularea curiozității elevilor prin orientarea spre întrebări precum: „Ce voi afla nou din analiza acestui text?” sau „Prin ce se deosebește opera în cauză de cea deja studiată?”;
- d) exprimarea și notarea impresiilor postlecturale pe un clustering;

e) antrenarea elevilor în activități meditative precum comentarea unui citat tematic despre *fantastic* sau a aprecierilor critice la adresa autorului;

f) discutarea unor aspecte din biografia scriitorului, semnificative în contextul interpretării operei [5, 178].

La cea dintâi etapă a lecției profesorul stabilește cantitatea și calitatea receptării individuale a textului prin intermediul rezumatelor alcătuite de fiecare elev în urma lecturii, aceasta fiind o modalitate eficientă de a evalua gradul pregătirii clasei de elevi pentru activitățile plănuite. Întreaga clasă începe să fie antrenată în tehnicile active și interactive de lucru încă din acest moment, prin completarea unui *ciorchine* al impresiilor postlecturale, care va reflecta mai clar atât pentru elevi, cât și pentru cadrul didactic - conștientizarea impactului, a atitudinilor și a viziunilor proprii asupra temei de studiu. În calitate de informator, ghid și moderator al lecției, profesorul va avea grijă ca fiecare să fie implicat în cercetarea textului, concentrând la maxim toate tipurile de interacțiuni: activități frontale, individuale, în grupuri și perechi.

Profesorul va crea condiții elevilor pentru exprimarea opiniilor și argumentelor, de exemplu inițierea în studiul categoriei estetice a fantasticului va începe cu comentarea unui citat și conectarea acestuia la atmosfera din nuvela lui Mircea Eliade. Evident, elevilor li se va face cunoștință cu anumite aspecte din biografia și creația cercetătorului pentru a releva originea unor idei în contextul interpretării operei. De asemenea, elevii vor reflecta și asupra unor aprecieri critice specifice adresate creației fantastice eliadiene. Dezbaterile pe marginea veridicității anumitor afirmații și reactualizarea cunoștințelor despre autor au scopul de a pregăti terenul pentru interpretarea propriu-zisă a textului, ideile servind drept ancoră pentru aprofundarea treptată în analiza nuvelei.

De la această etapă, elevii sunt pregătiți pentru a lucra cu nuvela propriu-zisă și profesorul anunță titlul operei și tema lecției. Următorul obiectiv al profesorului este ca elevii să poată demonstra apartenența operei lui Mircea Eliade la genul și specia literară corespunzătoare, și anume – genul epic și nuvela fantastică. Pentru a spori efectivitatea acestei realizări profesorul include în proces întregul colectiv printr-un *brainstorming* în care elevii vor înainta drept dovezi - cât mai multe exemple și idei argumentative pentru un tablou vast al trăsăturilor nuvelei fantastice. Din acest moment, elevii încep a lucra direct cu nuvela în față, fie câte o carte la fiecare bancă, fie în formă electronică.

Îndată ce se acomodează cu tematica nuvelei, elevii pot trece la următoarea etapă de studiu – structura compozițională a textului. Studiul intrinsec urmărește înțelegerea și receptarea complexă a acestuia. Profesorul informează, în acest sens, despre numărul de episoade în care sunt distribuite evenimentele, iar elevilor li se solicită să identifice limitele dintre aceste episoade. Pentru o realizare mai operativă a sarcinii elevii sunt grupați în echipe, desemnând un lider și un scrib. Profesorul poate distribui echipelor, în acest caz, fișe simple de lucru, dar se poate utiliza și *metoda cadranelor*, cu aluzie la cele patru planuri ale realului și irealului în care sunt plasate episoadele. Sarcina elevilor

este să selecteze împreună cu echipa cel mai relevant exemplu (două-trei fraze), pentru a reflecta planul real sau fantastic care domină episodul. Această perspectivă de a privi textul nu doar va forma o imagine structurată și organizată a nuvelei, dar și va elucida pentru elevi contrastul și limita subtilă dintre real și ireal în acest text.

În așa mod, elevii sunt pregătiți pentru o cercetare mai detaliată a nuvelei și următoarele activități cu textul pot concentra deja obiective de altă natură, precum identificarea elementelor ce sugerează *sacru/profanul*, repartizate într-un *grafic T*, a *realității/fantasticului/intermediarului* – într-o *diagramă Venn*. Întrucât planul existențial în cadrul nuvelei este o monedă cu două fețe, se prevede o reorganizare a clasei din grupuri - în perechi, pentru eficientizarea interacțiunii dintre colegi. O a treia activitate are un obiectiv destul de interesant și novator pentru elevii care încă nu au ajuns la revelația intertextualității operei – identificarea detaliilor (personaje, locuri etc.) ce fac aluzie la un anumit mit sau simbol și comentarea indiciilor deduse. În ajutor elevilor vin fișele de lucru repartizate de profesor, unde sunt plasate în celule personaje, locuri și trimiterile mitologice, dar și relatările profesorului, dacă este necesar, despre miturile ce sunt necunoscute pentru elevi. Elevii argumentează analogiile concluzionate, apelând la text. Această activitate are un rol indispensabil în apropierea elevilor de creația fantastică a lui Eliade, care nu comportă o nuanță atât denotativă, cât mai mult conotativă, iar elevii se vor învăța să privească altfel fiecare acțiune și detaliu textual.

Lectura cognitivă a textului, deși anticipată de elevi, va fi numaidecât repetată fragmentar pe parcursul orei, deoarece momentele cele mai sugestive, mai captivante și necesare demersului analitic vor fi recitite de elevi și profesor, acest fapt răpind mult din timpul orei. Studiul adecvat al textului poate reuși în două ore didactice consecutive.

Obținerea performanței și feedback-ul din partea discipolilor se poate verifica printr-un exercițiu de creativitate – rescrierea în mod succint a finalului nuvelei. Elevii vor răspunde solicitării prin viziuni alternative, originale, dar adecvate subiectului.

O altă activitate foarte eficientă pentru a încheia procesul de cercetare a nuvelei respective ar fi o activitate frontală aplicând *metoda cubului*. Scopul acestei opțiuni este verificarea asimilării principalelor idei ale lecției, dar și cele mai memorabile aspecte pentru elevi, întrucât fiecare va alcătui o întrebare pentru unul dintre colegii căruia i se va transmite cubul, legată de descrierea personajelor sau locurilor, unele asocieri sau comparații etc.

Finalmente, se face o totalizare a lecției prin stabilirea unor concluzii importante și aprecierea gradului de receptare a celor studiate. Odată ce crearea fantasticului literar operează cu imaginația, elevii pot realiza ei înșiși acasă o activitate independentă sub formă de scurtă povestire la persoana a I-a, în care să își descrie propria experiență de călătorie într-o lume fantastică.

În concluzie, menționăm că opera lui Mircea Eliade constituie indisolubil o sursă de reflecție și delectare artistică, cultivând elevilor gustul estetic și jucând un rol important în dezvoltarea imaginației și a creativității.

Bibliografie

1. Cartaleanu, T., Ciobanu M., Cosovan, O. Limba și literatura română, Manual pentru clasa a IX-a, Min. Educației al Rep. Moldova. Chișinău: Î.E.P. Știința. 2016.
2. Cristei, T., Cartaleanu, T., Ghicov, A., Cosovan, O. Limba și literatura română, Manual pentru clasa a X-a, Min. Educației al Rep. Moldova. Chișinău: Cartdidact (Tipografia *Universul*). 2012.
3. Cutasevici, A., Crudu, V., Grîu; N. Limba și literatura română: Curriculum național: Clasele 5-9: Curriculum disciplinar. Ghid de implementare / Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. Chișinău: Lyceum, 2020 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). 176 p.
4. Cutasevici, A., Crudu, V., Grîu; N. Limba și literatura română: *Limba și literatura română*: Curriculum național: Clasele 10-12: Curriculum disciplinar : Ghid de implementare / Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. Chișinău: Lyceum, 2020 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). 148 p.
5. Goia, V. Didactica limbii și literaturii române pentru gimnaziu și liceu. Cluj-Napoca: Editura *Dacia*, 2002.289 p.